

בית פרשת בראשית יעקב ב

בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ. והארץ היתה תהו ובהו וחשך על פני תהום וגו'. ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור. וז"ה תקרא ואנכי אתעך למעשה ידיך תכסף (איוב י"ד ט"ו). תקרא היינו השי"ת קורא את האדם. ומה היא הקריאה הוא שהשי"ת נותן קווי וליפוי בלבו. ואח"כ האדם יפרסם זאת הקריאה. והוא כדי שיבא למעשה ידיך תכסף. הוא שיקרא מעשה ידיו של האדם. כי הקריאה בפנימית הלבו אינו ניכר בהאדם. וידמה כי כל בני האדם הם בשוה. ולמה אחד פועל ועובד את ה' וזהר מחזירו. על ידי זה נקרא מעשה ידיו. והנה כן היתה בריאת העולם. שמתחלת ב'אלהים' ולא ב'אלהים'. כי להאדם אין תפיסה רק ב'מה שהחיל השי"ת כבר כי מה שכתוב והארץ היתה תהו ובהו. זה הוא לעיני האדם. והיאך בא תפיסה להאדם שיקשה לפניו זאח שלא יתפוז בתהו. זה הוא כבר בהארה מאת ה'. ומה נלמד כי גם הגמר לא על האדם הוא לגמור בלתי סיעת השי"ת. וכמו שיתראה מכל עיני הבריאה. שלא נכתב בה ה' בלתי שם אלהים. אך בגמור כתיב אלה תולדות השמים והארץ בהבראם ביום עשות ה' אלהים (בראשית ב' ד'). אז נאמר ה'. כי הגמר הוא בלתי ביד ה' לבדו. והנה מה שמתחלת התורה מבראשית ולא היה המאורך להתחיל בלתי מהחדש הזה לכם (בא י"ב ב'). אך איתא בילקוט שמעוני (בא רמז קפ"י) משום כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים. כי באמת דברי תורה אינם נקראים רק עבודת השי"ת. אך על ידי עבודה יוכל האדם לתקן כל עיני עולם הזה שיהי גם כן דברי תורה. וכל ענינים ההם כשיכנסו לתוך דברי תורה הם דברי תורה עמוקים. וכמו כן הוא צנפס האדם. כי האדם לא היה לריך להבראות בלתי בדיעה שלימה לעבודת השי"ת. אך השי"ת ברא את האדם בחכרון. ואח"כ על ידי עבודה ישלים אותו. כי בכל נפש נמצא חסרון. כמ"ש ובחטא יחמתי אמי (תהלים נ"א ז'). והנה כמו כן נאמרו החמשה פעמים אור (עיין תיקוני זוהר תיקון ס"ט). הראשון ויאמר אלהים יהי אור. היינו נגד הזריעה. והוא נגד בריאת האדם שגראה בשעת הזריעה שהאדם מפסיד. ואח"כ יתברר שהרויח. כי בלידת האדם [היה כמו שכתוב מה אנוש תהלים ח' ה'] לא ניכר בלתי מעט. ואח"כ היה ויהי אור. היינו הויה ניכרת. שיהיה לה הכרה זה היה נגד נח [זוהר עבוד]. כי עם נח כרת השי"ת ברית שיראה שההויה תשאר. ואח"כ האור השלישי נגד אברהם [לידה]. שהיה ניכר שהוא חיי עולם בלי הפסק. והרביעי נגד יחזק שהיה לו תקיפות. כי מה שעושה הוא טוב. כמו שכתבאר (בפרשת לך על פסוק ואברך). והחמישי הוא נגד יעקב. נחלה בלי

מזרים. היינו לעשות תולדות. והכל כאשר יתכנסו לתוך יעקב אבינו ע"ה. יתבררו הכל שהשם הויה קיימת בלי מזרים. וכן העשרים דורות עד אברהם. אך הגראו שהיו בלי שום מעזור לרוחם. נחבררו בעשרים מלכי בית דוד. כי אדם נהן מחייו לדוד המלך ובו נחברר. וכן כולם. וכן בהולדת דברי תורה בלב אדם. וכמו כן כל נמימות ישועות ילכו דרך חמשה האורות. אור ה' בראשונה הוא חושך. ואח"כ יאיר ה' הארותו. ואח"כ יראה האדם שטוב לפניו לנקות לזה. ואח"כ יוסף לראות שאי אפשר להתקיים בלתי זה. ואח"כ יודע הטוב העמוק הנמצא בהדברי תורה. ואח"כ יוסף להוליד דברי תורה חדשים:

בראשית ברא אלהים. אס תשיב משבת רגלך עשות חפץך ביום קדשי וקראת לשבת ענג לקדוש ה' מכבוד וגו'. אז תתענג על ה' והרכבתיך על צמתי ארץ והאכלתיך נחלת יעקב אביך כי פי ה' דבר (ישעיה נ"ח). הנה כוללות שבת הוא זכור ושמור. והאומנם אף כי האדם הוא סור מעט. אכן שישאר בלבו קבוע יראה ה' זה אין ביכולת בלתי על ידי עשה טוב. ועל ידי העשה טוב תחבסם כל הבריאה שהאדם יירא את ה' אף בשינה. וכמבואר בזה"ק (בשלח מ"ד א') על אלישע. כי בשינה ריחא מנוולא עולה. אכן מאהו לא היה. וזוה הכירה כי קדוש הוא. ועל ידי זה נרשמה כל הבריאה בתורה. כי כח מעשיו הגיד לעמו (תהלים קי"א ו') כי על ידי מעשה ישראל יתוקן הכל:

בראשית ברא אלהים. צגמרא (מגילה כ"א ב') בראשית נמי מאמר הוא. כי ענין זה כי עילת העילות מורה על כולל. כמו החטא שהיא כוללת כל מה שיעשה ממנה כל מיני מטעמים אח"כ. והכל ככללים בהחטא. וכן הוא מעלת עילת העילות. אכן עילת כל העילות שאינו בהרגש עצמותו כלל. וזה למעלה ממנה גבוה מאוד מהסיבה (עיין זה"ק בראשית כ"ב ב'). והוא מאמר בראשית:

ויאמר אלהים נעשה אדם. ויתא בתיקוני זוהר (תיקון ס"ט) כי אמר לכל הגבראים. בכדי שימנו מכחם לבריאתו האדם. כדי שבתוכו יוטב להם. וברעתו ילעקו כולם להושיעו. והנה עיקר האתערותא לבריאת האדם היה מלעקת כל הגבראים. שהכירו שיחבר להם מנהיג וממולע בינם לבין קונם. וכן הדשאים שעמדו על פתח קרקע. וזאת הרעים מאוד. כי כח נמצא בכל הגבראים. אך להוליד ישועה מפורשת זאת אינו בלתי ביד האדם:

ויאמר אלהים הנה נתתי לכם את כל עשב זורע זרע. ויתן לאדם. היינו שיוכל לזרוע ממנו ולהוסיף

פרשת בראשית

הוא לעיני האדם. והיאך באה תפיסה לאדם שיקשה לפניו זאת שלא יחפוץ בתהו, זה הוא כבר בהארה מאת ה'. ומזה נלמד, כי גם הגמר לא על האדם הוא לגמור בלתי סיעת השי"ת². וכמו שיתראה מכל עניני הבריאה, שלא נכתב בה ה' בלתי שם אלהים. אך בגמר כתיב (בראשית ב) "אלה תולדות השמים והארץ בהבראם ביום עשות ה' אלהים", אז נאמר ה'. כי הגמר הוא בלתי ביד ה' לבדו.

והנה, מה שמתחלת התורה מ"בראשית" ולא היה מהצורך להתחיל בלתי מ"החודש הזה לכם" (בא יב, ב). אך איתא בילקוט שמעוני (בא רמז קפ"ז) 'משום, כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים'. כי באמת דברי תורה אינם נקראים רק עבודת השי"ת, אך על ידי עבודה יוכל האדם לתקן כל עניני עולם הזה שיהיו גם כן דברי תורה. וכל ענינים ההם, כשיכנסו לתוך דברי תורה,

בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ. והארץ היתה תהו ובהו וחשך על פני תהום וגו'. ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור.

זה שאמר הכתוב "תקרא ואנכי אענך למעשה ידיך תכסף" (איוב יד). "תקרא" היינו השי"ת קורא את האדם, ומה היא הקריאה, הוא שהשי"ת נותן קווי וציפוי בליבו. ואחר כך האדם יפרסם זאת הקריאה, והוא, כדי שיבא "למעשה ידיך תכסף". הוא שיקרא מעשה ידיו של האדם. כי הקריאה בפנימיות הלב אינה ניכרת באדם, וידמה כי כל בני האדם הם בשווה. ולמה אחד פועל ועובד את ה' יותר מחברו. על ידי זה נקרא, מעשה ידיו⁴. והנה כן היתה בריאת העולם, שמתחלת באות ב' ולא באות א'. להורות, כי לאדם אין תפיסה רק במה שהתחיל השי"ת כבר. כי מה שכתוב "והארץ היתה תהו ובהו", זה

ציונים והערות

א. ולא באות א', להורות שאין לאדם תפיסה רק במה שהתחיל השי"ת כבר. ואף דכתיב "והארץ היתה תהו ובהו", זה הוא לעיני אדם בתפיסתו, כי כל סדר הבריאה שנכתב בתורה הוא קיים תמיד, והוא בכל אדם שעובר עליו ומבשרו יחזה אלוה, ומה שיבא לאדם שלא יחפוץ בתהו, שהוא הכחות השובבים באדם בילדותו, והאדם בראותו כי יחסר להיבנות ישים לב לעבוד את השי"ת. ובאמת מהיכן באה לאדם תפיסה שיכיר שמקודם היה תהו ולא יחפוץ זאת, הוא מחמת שכבר האיר לו השי"ת זאת, אבל בהתחלת הארת ה' אין לאדם שום תפיסה. ומזה נלמד שגם בגמר לא על האדם לגמור בלי עזר מהשי"ת.

א. מבואר בבית יעקב ויקרא פרשת ויקרא אות ג: "תקרא ואנכי אענך למעשה ידיך תכסף". "תקרא", היינו שהשי"ת נותן קריאה לאדם, ופועלת בו טהרה וגם חשק וכו'. וחשק, היינו שהקריאה פועלת עוד זאת באדם, שיכנס בלבו חשק לקבל צווי השי"ת וכו'. "ואנכי אענך", היינו שהאדם מצדו צריך להתפשט הקריאה, כי השי"ת קורא קריאה כוללת והאדם צריך להתפשט אותה וכו'. וזה למעשה ידך תכסף, שהשי"ת חפץ שיהיה נקרא על שם האדם שביגיע כפיו קנה זאת וכו'. ועיין עוד שם אות ד - ו עוד אופנים בביאור זה העניין.

ב. ובהרחבת הדבר בבית יעקב בראשית פרשת בראשית אות ז: וזה מורה שנברא העולם באות

הם דברי תורה עמוקים. וכמו כן הוא בנפש האדם, כי האדם לא היה צריך להבראות בלתי בדעה שלמה לעבודת השי"ת. אך השי"ת ברא את האדם בחסרון, ואחר כך על ידי עבודה ישלים אותו. כי בכל נפש נמצא חסרון כמו שכתוב (תהלים נא) "ובחטא יחמתני אמי"^ג.

והנה, כמו כן נאמרו החמשה פעמים אור (עיין תיקוני זוהר תיקון סט קיז:), הראשון "ויאמר אלהים יהי אור", היינו נגד הזריעה. והוא נגד בריאת האדם שנראה בשעת הזריעה שהאדם מפסיד, ואחר כך יתברר שהרויח. כי בלידת האדם היה כמו שכתוב

"מה אנוש כי תזכרנו" (תהלים ה, ה) לא ניכר בלתי מעט. ואחר כך היה "ויהי אור", היינו הויה ניכרת, שיהיה לה הכרה, זה היה נגד נח [וזהו עיבור], כי עם נח כרת השי"ת ברית שיראה שההויה תשאר. ואחר כך האור השלישי, נגד אברהם [לידה], שהיה ניכר שהוא חיי עולם בלי הפסק. והרביעי, נגד יצחק, שהיה לו תקיפות כי מה שעושה הוא טוב. כמו שנתבאר (בפרשת לך על פסוק ואעשך לגוי גדול ואברכך)^ד. והחמישי, הוא נגד יעקב, נחלה בלי מצרים, היינו לעשות תולדות. והכל כאשר יתכנסו לתוך יעקב אבינו ע"ה יתבררו הכל שהשם הוי"ה קיימת בלי מצרים^ה. וכן

ציונים והערות

ויזרע יצחק [ב]: אמר בזה כבוד אזמור זללה"ה שמידתו של יצחק היא זריעה. והיינו, כי עיקר זריעה שאדם מכיר שהצמיחה באה מזריעתו, כי לעיני האדם נדמה שהגרעין הנזרע בארץ נרקב ונתקלקל לגמרי, אבל אחר הצמיחה מכיר האדם שכל כח הצמיחה הוא מהזריעה שזרע. כי זה הוא ענין זריעה, שמבטל עצמו להשי"ת וכדאיתא בש"ס (שבת לא) אמונת זה סדר זרעים והובא בתוספות שם בשם הירושלמי שמאמין בחי עולם וזורע, ומזאת האמונה בא לו כל כח הצמיחה ומזה שהצמיחה הוא דוקא מן הגרעין הנזרע, מזה ראייה שהצמיחה בא מזריעתו. ועיין עוד בהרחבת הדבר במאמרי ליל ב' של חג הסוכות בסוד ישרים.

ה. הרחבת הדבר בבית יעקב בראשית פרשת בראשית אות ז: ואיתא בתקוני זוהר תיקון סט (קיז:) "וא"ו דנפיק מהבל איהו קול דאיהו פורח באויר דאיהו אור חמש אור ודאי אינון ה' עלאה וכו' הבל סליק בה' עלאה והבל נחית בה' תתאה". שנאמרו חמשה פעמים אור. הראשון, "ויאמר אלהים יהי אור", הוא נגד הזריעה, והוא נגד בריאת אדם הראשון. כי בשעת הזריעה נראה שהאדם מפסיד ואחר כך נתברר שהרויח. וכן בלידת האדם לא ניכר רק מעט רק אחר כך

ג. מקורו במי השלוח ח"א פרשת קרח ד"ה ועבד הלוי הוא, איתא בזוה"ק (במדבר קעח:) שהלוי צריך להשלים סטר שמאלא ע"י עבודתו, והוא, כי בעת שיבא לאדם תאוה בליבו ומתגבר עליה בכל כוחו, ומונע את עצמו ממנה, על ידי זה נשלם בו גם החסרון שיש בו מיום היולדו, כי לכל אחד יש חסרון בתולדה אשר יצרך לתקנו, ועל זה אמר ישעיה הנביא ע"ה (ישעיה מח) "ופושע מבטן קורא לך", וזה נקרא סטר שמאלא, שהניח השי"ת לאדם שיתקנו. ועיין עוד שם מסכת בכורות (ח:) ד"ה משרי דסכינא, ועיין עוד בית יעקב בראשית פרשת לך אות מג: הציב השי"ת בריאת אדם, שכל אדם נברא בחסרון מיום היולדו, "פושע מבטן" (ישעיה מח), ולא יספיק לו חכמתו לעצור בעד רוחו. אכן על ידי תורת ה' התמימה, ישלים אף זה החסרון. כי אם היה סיפק בחכמת האדם להתגבר נגד יצרו הרוצה לבלעו בכל רגע, אזי לא היה שום צורך לאדם למצות עשה, והיה די לו במצות לא תעשה בלבד. משמע מזה שאין סיפק בחכמתו לתקן החסרון שנטבע בו, לזה השי"ת החפץ בטובת האדם גילה לו מצוות עשה שיעבוד בהם את השי"ת בכח הגוף. ד. ונתבאר בתפארת יוסף חג הסוכות ד"ה

בראשית ברא אלהים.

"אם תשיב משבת רגלך עשות חפצך ביום קדשי, וקראת לשבת ענג לקדוש ה' מכבד וגו'. אז תתענג על ה' והרכבתיך על במתי ארץ והאכלתיך נחלת יעקב אביך כי פי ה' דבר" (ישעיה נח). הנה כוללות שבת הוא זכור ושמור. והאמנם, אף כי האדם הוא סור מרע, אכן שישאר בלבו קבוע יראת ה', זה אין ביכולת בלתי על ידי עשה טוב. ועל ידי העשה טוב תתבסס כל הבריאה, שהאדם יירא את ה' אף בשינה¹. וכמבואר בזוהר

העשרים דורות עד אברהם, אף שנראו שהיו בלי שום מעצור לרוחם, נתבררו בעשרים מלכי בית דוד. כי אדם נתן מחייו לדוד המלך ובו נתברר, וכן כולם¹. וכן בהולדת דברי תורה בלב האדם. וכמו כן כל צמיחות ישועות ילכו דרך חמשה האורות. אור ה' בראשונה הוא חושך, ואחר כך יאיר ה' הארותיו, ואחר כך יראה האדם שטוב לפניו לנטות לזה, ואחר כך יוסיף לראות שאי אפשר להתקיים בלתי זה. ואחר כך יודע הטוב העמוק הנמצא בדברי תורה. ואחר כך יוסיף להוליד דברי תורה חדשים.

ציונים והערות

לו לאדם הראשון, מי גרם לך המיתה, אמר להם אני הוא שגרמתי לעצמי. ולא אמר, אתמול הייתי מוטל גולם לפניך, מאין היה בי כח לעבור רצונך (הרי שבדעתו הכיר בטוב שטוב להודות) אכן כל זה הבין רק בדעתו. אבל השורש מזה היה רק בדוד המלך ע"ה שאמר "ולבי חלל בקרבי". וכדאיתא בזוה"ק פנחס (רכז): "דוד אעבר ליה מלביה וקטיל ליה {העביר היצר הרע מלבו והרגו} הדא הוא דכתיב ולבי חלל בקרבי".

ז. הרחבת הדבר בבית יעקב בראשית פרשת בראשית אות ג: זה שאמר הכתוב (ישעיה נח) "אם תשיב משבת רגלך עשות חפצך ביום קדשי וגו'". הנה השבת, אף שהכלל הוא זכור ושמור, וזכור מורה קום ועשה, מכל מקום העיקר הוא שב ואל תעשה בשבת. אכן שישאר בלבו קבוע יראת ה', אין ביכולת בלתי על ידי עשה טוב. וזה מקיים האדם בשבת, אם ירצה לילך חוץ לתחום וישיב רגליו מחמת רצון השי"ת, וזהו "אם תשיב משבת רגלך". ואם ירצה האדם לברר עצמו בקום ועשה בלבד, מכל מקום צריך האדם גם כן לבירורים אף בשב ואל תעשה, היינו אף שלא מדעת האדם ופעולותיו.

רואה יותר. והשני, "ויהי אור", היינו הויה ניכרת, שזה נגד העיבור, והוא נגד נח, כי עם נח כרת הש"י ברית שהיה נראה וניכר שההויה תשאר. והשלישי, "וירא אלהים את האור כי טוב", הוא נגד הלידה, והוא נגד אברהם אבינו, שהיה ניכר שהוא חיי עולם בלי הפסק. והרביעי, "ויבדל אלהים בין האור", הוא יניקה, והוא נגד יצחק אבינו, שהיה לו תקיפות שמה שעושה הוא טוב. והחמישי הוא, "ויקרא אלהים לאור יום", הוא נגד מוחין, והוא נגד יעקב אבינו נחלה בלי מצרים, היינו להוליד עוד תולדות. וכאשר יתכנסו הכל לתוך יעקב אבינו, יתבררו הכל שהם הויה קיימת בלי מצרים.

ו. מבואר בתפארת החנוכי על זהר פרשת וישלח (קסח): "ר' שמעון אמר הא אתמר דוד מלכא עד לא הוה לא הוה ליה חיים כלל, בר דאדם קדמא יחיב ליה שבעין שנין מדיליה". וכמו שביאר כאאמו"ר הרב הגאון הקדוש זללה"ה שאדם נתן לדוד המלך ע"ה המובחר משנותיו. כי אדם הראשון אמר טוב להודות לה', אבל לא היה יכול להודות. היינו להתבטל במציאות ממש לפני כבוד שמים, אף שהיה יודע בעומק, אבל הגוף לא היה מסכים לזה. וכדאיתא במדרש שוחר טוב (מזמור צב) 'אמרו

הקדוש (בשלח מד.) על אלישע. כי בשונה ריחא מנוולא עולה, אכן מאתו לא היה, ובזה הכירה כי קדוש הוא". ועל ידי זה נרשמה כל הבריאה בתורה. כי "כח מעשיו הגיד לעמו" (תהלים קיא) כי על ידי מעשה ישראל יתוקן הכל^ט.

בראשית ברא אלהים.

בגמרא (מגילה כא:) 'בראשית נמי מאמר הוא'. כי ענין זה כי עילת העילות מורה

על כולל. כמו החיטה שהיא כוללת כל מה שיעשה ממנה כל מיני מטעמים אחר כך. והכל נכללים בחיטה. וכן הוא מעלת עילת העילות. אכן עילת כל העילות שאינו בהרגש עצמותו כלל. וזה למעלה ממנה גבוה מאוד מהסיבה (עיין זוהר הקדוש בראשית כב:). וזהו מאמר בראשית^ז.

ויאמר אלהים נעשה אדם.

איתא בתיקוני זוהר (תיקון סט קטז:) כי אמר לכל

ציונים והערות

ט. הרחבת הדבר בבית יעקב בראשית פרשת בראשית אות ג: ולזאת התחילה התורה במעשה בראשית, אף שעיקר בריאת האדם הוא בעבור שהאדם יקבל דברי תורה וישלים חסרונו בעולם הזה, והיתה צריכה להתחיל התורה מבריאת האדם. אכן לזה התחילה התורה במעשה בראשית, להראות שהאדם צריך לתקן אף מה שפעל הש"י קודם בריאת האדם, ולא די לאדם שיתקן רק מזמן בריאתו, אלא אפילו מהתחלת הבריאה השאיר הש"י חסרון בבריאה, שהאדם על ידי עבודה ישלים החסרון, כדאיתא בווה"ק (קרח קעח:): 'ועבד הלוי הוא, הוא אשלים לסטר שמאלא הוא אשלים לפגמו דעלמא ואפילו סטרא דצפון דאשתאר חסר בעלמא כד ברא קוב"ה עלמא ליואה בארונה אשלים לכולא'. והיינו, אפילו במקום שאין שם דעת האדם כלל, גם שם צריך האדם לתקן. וכן ראינו ששוגג צריך כפרה, והלא לא גרע מאונס ואונס רחמנא פטריה וכל שכן שוגג ששלא מדעתו עשה, אכן צריך כפרה, כי אף לשלא מדעת צריך האדם כפרה לברר עצמו. ואם האדם יברר עצמו הן בקום ועשה והן בשב ואל תעשה, אזי תתבשם כל הבריאה, שהאדם יירא את האלהים אף שלא מדעת.

י. ביתר ביאור התבאר באריכות בתפארת החנוכי על זוהר בראשית (טו.) בביאור דברי הזוהר הקדוש (כב.) 'דאית דאיתקרי עילת העילות ולאגו איהו דאיתקרי עילת על כל

ת. מבואר העניין בספר הזמנים - הגדה של פסח על חג הפסח אות ט: 'קדשינו במצותיך'. היינו, שהקדושה מהמצוות פועלת בגוף ומשארת בו ריח טוב. כי מצוה היא דבר סתום, על כן יכול לפעול בגוף. ואף דאיתא (סוכה ה.) 'מעולם לא ירדה שכינה למטה מעשרה', עם כל זה על ידי מצוה יכול להורידה שתשאר גם למטה מעשרה. ועל כן אמרה השונמית על אלישע (מלכים ב, ד) "הנה נא ידעתי כי איש אלהים קדוש הוא". וכדאיתא בווהר הקדוש (בשלח מד:): 'במה ידעה'. דמזה דאמרין (ברכות ו:): 'שלא ראתה זבוב על שלחנו ולא ראתה קרי על סדינו', זו הראיה דחו שם, אלא עיקר הוא, כדאיתא בווהר הקדוש (שם) 'דאורחא דעלמא כיון דקאים בר נש מערסיה סליק ריחא מנוולא והאי וכו' הוה סליק ריחא כריחא דגנתא דעדן', ואת זה ראתה וידעה. והגם שדברי התורה מריחים ומבשמים לגוף, כדאיתא (קידושין ל:): 'בראתי יצר הרע בראתי תורה תבלין', שזה מריח את הגוף, אכן הוא רק בשעה שאדם נייעור, אבל כשאדם ישן או יש בו 'ריחא מנוולא'. אבל באלישע היה עולה ממטתו 'ריחא דגן עדן' כשהיה ישן. לזה אמרה "כי איש אלהים קדוש הוא". והיינו מחמת שהגוף שלו היה מגובל בקדושה ממצוות, על כן היה מריח ממיטתו, ועל כן היה בו כח להחיות את המתים אף לאחר מותו. וזהו כמו שכתוב (תהלים צב) 'בלותי בשמן רענן'.

הנבראים, בכדי שיתנו מכוחם לבריאת האדם^{יא}, כדי שבטובו יוטב להם, וברעתו

ציונים והערות

וזה נקרא אחד, ואחד אינו עילה לשני, וזה נקרא 'חד ולא בחושבן', שגם מקור הרצון אין הכוונה לבעל הרצון, כי בעל הרצון נעלם ואיה מקום כבודו. ורק מה שנתן מקום לשורש הרצון הזה, זה נקרא מקור הרצון. וכמו שביאר אאמו"ר הרב הגאון הקדוש זללה"ה במשל, שהאור אינו מותפס בשום לבוש ושום גבול, והלבושים והגבולים הם רק מצד המסכים. ועל דרך משל, בחדר שהוא כולו אור, אין בו שום תפיסה, ורק אם יעשה מחיצה, ובמחיצה יהיו חלונות וחריצים, באיזה אופן שיהיה, ככה יאיר לצד השני שהוא מקום חשך. והעומד בחדר האפל, ידמה לו שהאור יש לו גבולים ודמות, ובאמת בצד השני הוא מלא אור בלא גבול ובלא דמות וגוון. והנה כל התורה כולה היא רק ללמד את ישראל סדר עבודה, איך לעבוד את הש"י, ועיקר העבודה הוא רק למקור הרצון שרצה בבריאת והוויית העולם וכו'. והוא רק ראשית הרצון, אבל למעלה מרצון הזה, אין שום תפיסה, ולית מחשבה תפיסא ביה כלל. כי הרצון הזה נכלל במידותיו של הש"י, אבל במקום שהוא באין סוף וגבול, שם אין תפיסת האדם מגיע, רק שצריך האדם לדעת שהש"י הוא בלי בעל גבול. ועיין עוד בבית יעקב בראשית פרשת בראשית אות יג. ועיין הרחבת דברים אלו בספר **שער האמונה - פתיחה לבית יעקב** החל מדף ק' באריכות גדולה.

יא. מקורו **במי השלוח ח"א** פרשת בראשית ד"ה ויאמר אלהים: היינו, כי מתחילה ברא הש"י את כל הבריות, ואחר כך על ידי שהבינו הבריות והכירו חסרונם, שאין להם מי שיחבר חיותם אל הש"י, כי על ידי האדם יחוברו כל דברי עולם הזה להש"י, כי הוא מעלה את הכל כידוע, שהדומם מכניס כוחו בצומח וצומח בחי וחי במדבר, והאדם על ידי שיעבוד בכוחו את הש"י, אז יעלה כל הכוחות שקבל מעולם הזה אף כח הדומם, וכאשר ראו הבריות מה שחסר להם אז בכוחם פעלו אתערותא לעילא לבריאת האדם. ויאמר אלקים נעשה אדם", היינו,

העילות, דלעילת על כל העילות לית ליה תנינא דנטיל עצה מינייה, דאיהו יחיד קדם כולא ולית ליה שותפא'. וזה לשון קדשו: והוא, כי 'עילת העילות', היינו, העילה המחייבת העלול, והמסובב מחייב הסיבה. והוא, שהעילה כוללת גם העלול, כמו שיש בכלל מאתים מנה, שהמאתים מחייבים מספר שתי מאות אחדים, וזה נקרא עילה לעלול. ויש גם עילה שאין העלול ניכר בו, כמו שיש בכלל מאתים מנה, שהאחדים ניכרים מפורש בכלל, אבל זה אינו ניכר כמו עילה בדרך הולדה, כמו שאב ואם הם סיבה ועילה לתולדותם, שהם מולידים את בניהם. ואדם הראשון הוא סיבה ועילה לכל הדורות, אכן גם כזה נקרא רק 'עילת העילות', שזה העילה הוא עילה לעילה שתחתיה, אבל שורש התולדה הוא במציאות העילה, שהוא מזרע האב, שתופסת מקום וגבול מכח האב והאם, הן חומר והן צורה. אכן 'עילת כל העילות' היינו, מקום שכבוד האין סוף ברוך הוא, הוא משולל מכל גוון ונעלם מכל רעיון, ולא יותפס בשום השגה, וכל מה שחידש ממקום זה, אינו בדרך עילה ועלול כלל, וכל חידוש הבריאה ואף האצילות אינו בדרך השתלשלות כלל. וכדאיתא בתקוני הזוהר תיקון כב (סד): שהש"י נקרא חד ולא בחושבן ונקרא חד בחושבן וכו'. והוא, שהרצון שאמר והיה העולם, ובדבר ה' שמים נעשו, ברצון הזה היה החפץ שיתלבש הרצון הזה בלבושים בדרך עילה ועלול. והרצון הזה הוא שורש כל הבריאה, שהוא לבוש לרצון הזה, והרצון הזה הוא עילה וסיבה לבריאה, ונקרא 'עילת העילות'. וזהו 'חד בחושבן', וזה נקרא ראשון, כי ראשון הוא עילה לשני. שיש חילוק בין ראשון לאחד, כדאיתא במדרש רבה נשא (פרשה א) על 'ויהי המקריב ביום הראשון', 'ראה האיך כתיב בבריאת יום ראשון, ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד, יום ראשון לא נאמר אלא יום אחד וכו', שער שהקב"ה היה יחיד בעולמו וכו'. אבל מקור הרצון נקרא 'עילת על כל העילות',

יצעקו כולם להושיעו^{יב}. והנה עיקר האתערותא לבריאת האדם היה מצעקת כל הנבראים, שהכירו שיחסר להם מנהיג וממוצע בינם לבין קונם. וכן הדשאים שעמדו על פתח קרקע. וזאת הרעים מאוד, כי כח נמצא בכל הנבראים, אך להוליד

ישועה מפורשת זאת אינו בלתי ביד האדם^{יג}.

ויאמר אלהים הנה נתתי לכם את כל עשב זרע זרע.

ניתן לאדם, היינו שיוכל לזרוע ממנו

ציונים והערות

כל ההפכים. כי בצבאי מעלה אינו ניכר כל כך גדולתו יתברך, יען שאין להם בחירה, ו"אל אשר יהיה שמה הרוח ללכת ילכו" (יחזקאל א). רק בעולם הנפרדים, שיש עכו"ם שהמה להיפך לגמרי, ומכחישים כח השי"ת, ושם ברא השי"ת את הצורת אדם, שעיקר הצורת אדם המה ישראל, שהם ממליכים עליהם את השי"ת. וזהו דאיתא בזה"ק (בראשית כב.) 'כד מטא לעלמא דפרודא', דאיהו עולם הנבדלים, 'אמר אומנא למארי בנינא נעשה אדם בצלמנו כדמותנו', וכדאיתא באר"י הקדוש ז"ל (לקוטי תורה פ' תשא ד"ה ועתה הורד עדיין) שהמאמר נעשה אדם היה לכל הנבראים, שיתנו מכוחם לצורת האדם ויסכימו כולם לבריאת האדם. וכדאיתא בתיקוני זהר (תיקון סט דף קטז.) שבשורש צורת אדם 'בשכינתא תתאה נעשה אדם בצלמנו כדמותנו, דתהא כלילא מכל ספיראן דכל עשר ספירין יהבו ביה כל חד חולקיה'. והיינו שמטובו ייטיב לכל הברואים, ואם יעלה ח"ו איזה חסרון בצורת האדם יעזרו כולם להושיעו בצעקתם להשי"ת, מה תעשה לשמך הגדול. ועיקר אתערותא לבריאת האדם היתה מצעקת כל הנבראים, שהכירו שנחסר להם מנהיג וממוצע בין השי"ת לבינם. וכן מצינו בגמרא (חולין ס:) 'מלמד שעמדו דשאים על פתח קרקע'. והיינו שהרעימו כל הנבראים ואמרו שכח נמצא בהם, אך להוליד ישועה מפורשת אין יכולים בלתי האדם, שהאדם יעורר שורש הצורת אדם מלמעלה, שהוא כלול מכל מידותיו של הקב"ה ורצונו יתברך. ועיין עוד שם אות מ. והרחבת הדברים בבית יעקב ויקרא פרשת צו אות ט ד"ה והנה עיי"ש, ועיין עוד שם אות יא שמבאר: כמו שבבריאת העולם כשאמר השי"ת 'נעשה

שהשי"ת אמר לכל הבריות שכולם יתנו מכוחם ויצטרפו לבריאת האדם למען יהיה לאדם חלק בכולם, בכדי שאם יצטרך האדם לדבר מה יעמדו כולם לעזר לו, כי ברעתו ירע להם גם כן כמו בדור המבול, ובטובתו יוטב גם להם. ומוסיף בתפארת יוסף מסכת שבת (פח:): ובעת הבריאה, אז כל מערכות הבריאה הסכימו והשתתפו לצורת אדם, וכדאיתא בתקוני זוה"ק (תקון סט) 'נעשה אדם אנא ואתם יהבי ביה חלקא'. והוא, יען שראו שנבראו כוחות ובריות השובבים, והבינו, שאין ביכולת לשום בריה להחזיר ולהעמיד הכוחות השובבים האלה פנים בפנים לפני השי"ת חוץ מצורת אדם, ואז הסכימו כולם.

יב. וזה לשון קדשו של רבנו האריז"ל לקוטי תורה פרשת תשא ד"ה ועתה הורד עדיין: 'והנה בבריאת האדם נאמר "נעשה" בלשון רבים, ולא עשה כן בכל השאר וכו'. שרצה שישגיג כל העולמות ויקשור את כולם. ונמצא, שרצה המאציל שיתנו כל עולם ועולם חלק ברצונם, כדי שכולם ירחמו עליו, ואם יחטא יפגום בכל העולם, וכולם יבקשו רחמים עליו. ואם יזכה יגילו וישמחו בו כולם וכו'. ועל כן אמר "נעשה", בלשון רבים, שנתיעץ בפמליא שלו עליונים ותחתונים שיתנו כולם חלקם ברצונם בו, וכן היה והשיג חלקו מכולם'.

יג. וביתר ביאור מבואר בבית יעקב בראשית פרשת בראשית אות לט: 'ויאמר אלהים נעשה אדם'. עיקר בריאת העולם היה למען בריאת האדם, אשר בו נראה כח השי"ת וגדולתו, כי באדם נתחברו גוף ונפש יחד, שבאמת הם שני הפכים, ואיך יוכלו להתחבר אם לא כי יד ה' עשתה זאת, אשר הוא אחד ומיוחד ומאחד את